

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ КУРСІВ З ТЕЛЕВІЗІЙНОЇ ЖУРНАЛІСТИКИ: РЕАЛІЇ ВПРОВАДЖЕННЯ

У статті здійснено спробу проаналізувати пакет інноваційних технологій, описати основні причини пасивного впровадження, а також запропонувати додаткові форми викладання курсів, що пов'язані з телевізійною діяльністю.

Ключові слова: інновації, навчання, соціальні комунікації, телебачення, технологія.

I. Вступ

Підготовка майбутніх журналістів та фахівців у сфері медіа вимагає не лише використання новітніх підходів і постійного покращення компетенцій викладачів, а й конкретних прийомів, засобів та тактик, що допоможуть не лише зробити навчання у вищій школі цікавим, але і значно підвищити його ефективність.

Актуальність заявленого дослідження визначається потребами та недоліками сучасного освітнього процесу у вищій школі та швидкоплинним, багатостороннім розвитком журналістики й масмедійної діяльності. Крім того, завдання ВНЗ – дати не лише знання, навички та вміння, а й спонукати студента сформувати конкурентоспроможне портфоліо та базові вміння для подальшого працевлаштування за фахом.

II. Постановка завдання

Метою наукової розвідки є з'ясування місця, необхідності інноваційних технологій та детальна класифікація моментів, що блокують упровадження інноваційних технологій у спеціалізовані курси, що пов'язані з телевізійною журналістикою.

Об'єктом статті є робочі програми та навчально-методичний комплекс (далі – НМК), вміщений на <http://moodle.znu.edu.ua/>, що присвячені телебаченню, за 2016–2017 н. р., зокрема «Студійний практикум. Комп'ютерні основи професійної діяльності», «Журналістський фах. Телевиробництво», «Спеціалізація. Телебачення. Інформаційне телебачення», «Спеціалізація. Режисер на телебаченні» для студентів денної форми навчання.

Уточнимо, що у поле дослідження принципово потрапили програми для студентів 1–4 курсу, аби прослідкувати кількість і специфіку конкретних інноваційних технологій, що застосовуються під час опанування дисципліни та не виносяться для опанування магістрами.

Предметом розвідки є сучасні інновації та форма їх адаптації до навчального процесу вищої школи.

Основні методи дослідження: описовий, моніторинг наукових джерел, аналіз наповнення НМК, візуальне спостереження за проведенням відкритих практичних чи лабораторних занять, синтезу та узагальнення.

III. Результати

Аналізуючи методологічно-джерельну базу з окресленого питання, варто зазначити, що інновації в освіті розглядалися Ю. Бистровою, В. Докучаєвою, О. Заблоцькою та ін., питання інновацій знаходило вирішення в роботах Ф. Валента, Н. Кондратьєва, Г. Смірної, Ф. Бездудного, а перше авторство цього термінологічного апарату належить економісту Й. Шумпетеру. Зазначимо, що телевізійна творчість стала полем дослідження для В. Гоян, І. Пенчук, Г. Сащук, У. Еко та інших вітчизняних та зарубіжних дослідників.

Примітно, що термін інновації з'явився в царині культурології наприкінці XIX ст. і використовувався на позначення явища переходу однієї культури в іншу, зокрема європейської культури та її адаптації в африканську та азіатську [1, с. 4]. При цьому часто можна знайти це тлумачення чи похідні прикметники від нього у рекламних роликах, що підкреслює унікальність технології, принципово новий функціонал і властивості товару чи послуги (інноваційна технологія боротьби зі зморшками, роботи барабану у пральній машині, зменшення шуму під час роботи кавоварки тощо. – *Авт.*). Освітній процес не стає виключенням; він вимагає змін та адаптації до сучасних реалій, при чому не лише психологічних, але і технічних. Для соціальних комунікацій це дуже важливо, адже «журналістика – це не тільки творчість (точніше не стільки), а ще й сфера політичної діяльності» [10, с. 93], – наголошує професор Г. Сащук, відтак важливо обрати грамотну та ефективну стратегію викладання курсів, особливо у період інформаційної гібридної війни.

Дослідниця О. Заблоцька влучно помічає: «Студент (учень) в умовах діяльнісного підходу є рівноправним суб'єктом навчання. Серед шляхів активізації його навчальної діяльності – різноманітні активні форми й методи, зокрема, проблемна лекція, дискусія, аналіз виробничої ситуа-

ції, імітаційно-ігровий підхід (розігрування ролей, дидактична і ділова гра), групова навчальна діяльність тощо» [6, с. 64]. Аналізуючи навчально-методичні комплекси та наповнення електронної системи Moodle ЗНУ, помічаємо, що зокрема під час викладання дисциплін, що пов'язані з телебаченням, викладачі (автори курсів) використовують такі форми:

- поточний контроль у вигляді онлайн-тестування (вибір з множини, правда–неправда, напіввідкриті варіанти відповіді, есе тощо);
- підсумковий контроль у формі телевізійної гри «Брейн ринг»;
- підсумковий контроль у формі квесту, де студенти мають на кожній станції виконати завдання з тих, з якими вони знайомились протягом семестру;
- групове опитування (визначення термінів «телебачення», «жанр», «жанрова категорія» з різних наукових джерел, у тому числі із міжнародних).

Заслугує уваги той факт, що імітаційно-ігровий підхід має місце, коли мова йде про створення редакцій для виготовлення студентського телепродукту у рамках курсів «Телебачення. Інформаційне телебачення», «Спеціалізація. Технологія створення аудіовізуального продукту», що згодом транслюються в ефірі локальної телевізійної мережі ЗНУ. Аналогічний досвід використовують університети, які мають технічне оснащення для забезпечення виконання таких завдань, а саме Інститут журналістики Київського національного університету, Львівський національний університет, Український католицький університет, Києво-Могилянська академія та інші. Універсальність цього методу дозволяє адаптувати його для вивчення професійних стандартів з радіо, друкованої та Інтернет-журналістики. У подальшому після перегляду викладач застосовує аналіз виробничої ситуації, аби дізнатися, чи комфортно було працювати в команді, що було вдалим, яким чином розподілялись обов'язки в середині міні-групи.

Важливо наголосити, що, на думку Ф. Валента, інновація в обов'язковому порядку має виключати негативні наслідки, інакше вона просто не матиме сенсу [цит. за 1, с. 8]. Раціонально використовувати найбільш ефективні та дієві механізми, проте варто ретельно вивчити середовище, а також наперед осмислити, чи буде метод доречним для країни чи навіть конкретного регіону. Дозволимо собі описати основні моменти, що блокують впровадження інноваційних технологій в спеціалізовані курси, що присвячені телебаченню, а саме:

1. Кількісний. Велика кількість учасників лабораторних чи практичних занять (найбільш оптимально працювати з 8–10 студентами в аудиторії).

2. Технічний. Неповне технічне забезпечення аудиторій, зокрема монтажними комплексами, відео- та звуковим обладнанням (оптимально, коли кожен студент має змогу одночасно працювати зі своїм телевізійним комплектом).

3. Організаційно-плановий. Організаційні тонкощі, зокрема розпорошеність занять на навчальному тижні, занадто мала кількість годин для висвітлення тем.

4. Психологічний. Дозволимо собі цю ситуацію представити з декількох боків:

- а) викладач не готовий сприймати технічний прогрес та адаптувати його в свою програму;
- б) занадто велика вікова дистанція між учасниками навчального процесу;
- в) під час планування курс поставлений на початкові, або фінальні семестри чи курси.

5. Професійний. Викладач має лише поверхневі знання з предмету, він не має практичного досвіду роботи в телевізійній редакції.

Варто наголосити, що журналістика та цифрова система – галузь знань, яка постійно змінюється, тому і вимагає відповідно зміни підходів у викладанні. Беручи до уваги прогнози аналітичної платформи NiemanLab, цей рік «стане роком “доповненого письма” – комбінація штучного інтелекту, доповненої реальності та традиційної журналістики може дати цікаві результати у викритті корупції, створенні аналітичних матеріалів та журналістських розслідувань» [5]. Автори доповнюють, що на «...нас чекає рік оптимізації читацького контенту за якістю, а не лише за кліками та заголовками – бо лише якість та повернення до високих стандартів зможе забезпечити утворення лояльної аудиторії та її утримання» [там само]. Серед інших технічних та маркетингових інновацій «більше не буде сенсу оптимізувати сторінку чи сайт видання під конкретну одну метрику, платформу чи технологію – видавцям доведеться стати універсальними, враховувати сукупність визначальних факторів: від релевантності потребам і запитам і до надійності, достовірності, якості та зручності споживання контенту на будь-якому із існуючих інтернет-пристроїв» [5].

Зрозуміло, що студенти вимагатимуть нового пакету знань та вмінь, аби вийти на конкурентний ринок та знайти собі роботу. Для прикладу, прогнози розвитку журналістики на початок 2000-х рр. передбачав появу нових жанрів, кореляцію деяких з них, на чому акцентує увагу О. Голік: «що розвиток процесів жанроутворення відбувається за рахунок текстів з гіперперсоналізованим авторським підходом – публіцистичного роздуму чи публіцистичних нотаток» [3, с. 12]. Дослідниця у 2009 р. додавала: «Поширеними стала модифікація есе – есе-колонка – зі сталою рубрикою та місцем на шпальті; а розвиток нарисів відбувається з орієнтуванням та взаємкореляцією з журналістським розслідуванням, утворюючи новий різновид – нарис-розслідування» [3, с. 12]. Подекуди йшли розмови про поступове збільшення частки онлайн-видань та появу інтерактивного телебачення. Відтак, помічаємо тенденцію, що журналістика та масмедійна діяльність стає більш орієнтованою на ринок сучасних технічних інновацій.

Разом з тим, можна припустити, що інноваційні технології у НМК майбутніх журналістів будуть активізувати їх отримувати ступінь магістра, а згодом розвивати українську науку. За понад 12 років розвитку соціальних комунікацій, як науки «...масштаб проблематики однозначно зужується, на зміну феноменологічним підходам стосовно окремих комунікаційних середовищ приходять дослідження, які виявляють внутрішні системні показники розвитку комунікаційних середовищ або ж процеси, що характеризують такий розвиток» [7, с. 48].

Показово про зміни у професії та суспільні запити до телевізійного журналіста говорить В. Гоян. На її думку, «професія пройшла шлях розвитку від пошуку інформації, написання тексту для дикторів до участі в зйомці, монтажі та озвучуванні власного матеріалу, від закадрового асистування»зірок» до журналістської творчості в кадрі» [4, с. 82]. Спираюсь на такий опис змін, автори курсу «Студійний практикум. Комп'ютерні основи професійної діяльності» запропонували студентам навчальний план, що базується на дуалістичній моделі: вивчення теоретичної бази та закріплення на практиці у спеціалізованих аудиторіях навчальної лабораторії телевізійної журналістики ЗНУ. Відтак, на 1 курсі майбутні журналісти записують телевізійний спіч, презентуючи себе та відповідаючи на питання: «Чого я мрію бути журналістом?» пишуть власний закадровий до інформаційного приводу та озвучують його, здійснюють відеозйомку, знайомляться з нелінійним монтажем, продумують та реалізують стенд-ап із завершеною драматургією. Подібна інноваційна тактика дозволяє студенту обрати те, що є більш близьким йому по духу в майбутньому.

У рамках «Журналістського фаху. Телевиробництво» пакет нових форм включає діалогово-комунікаційні, тренінгові, інформаційно-комп'ютерні технології та професійно-ділові ігри. Студенти створюють креативні кросворди на тему телебачення та його генези, захищають авторські проекти таймлапсів, беруть участь у підсумковому контролі у формі телевізійної інтелектуальної гри «Брейн-ринг», проходять онлайн-тести.

У рамках курсу «Спеціалізація. Телебачення. Інформаційне телебачення» не лише актуальні форми рольової та ділової гри «під час проведення яких формуються вміння вирішувати завдання на основі компромісного вибору» [2, с. 28], але і збільшується увага до здобуття студентами навичок роботи з відеообладнанням та комп'ютерною технікою з відповідним програмним наповненням.

Під час аналізу НМК «Спеціалізація. Режисер на телебаченні» викладач пропонує студентам відвідати телевізійну редакцію та наочно познайомитися із роботою режисера прямого ефіру та запису, а також у групах створити авторські проекти – портретні нариси.

Зауважимо, що часто інноваційні технології ототожнюють з інтерактивними методами, хоча, на нашу думку, останнє більш вужче поняття, адже базується виключно на встановленні зворотної комунікації між викладачем та групою студентів. На думку Ю. Бистрової, найбільш поширені у ВНЗ інтерактивні методи виглядають так: «...аналіз помилок, колізій, казусів; аудіовізуальний метод рішення»; дискусія із запрошенням фахівців; ділова (рольова) гра; «займи позицію»; коментування, оцінка (або самооцінка) дій учасників; майстер-класи; метод аналізу і діагностики ситуації; метод інтерв'ю (інтерв'ювання); метод проектів; моделювання; «навчальний полігон»; PRES-формула (від англ. Position – Reason – Explanation or Example – Summary); проблемний (проблемно-пошуковий) метод; публічний виступ; робота в малих групах; тренінги індивідуальні та групові (як окремих, так і комплексних навичок) та ін.» [2, с. 29]. Додамо, що поступово у рамках вивчення теми та покращення процесу запам'ятовування можна вводити візуальні компоненти, наприклад, стінка з ключовими словами до модулю англійською мовою. Але це актуально у випадку сталої аудиторії для проведення занять. Також можна запропонувати студентам збільшувати їх перелік власними термінами чи усталеними виразами.

Було б позитивним збільшення практик чи годин стажування на каналах студентами, а також підготовка тематичних проектів, у тому числі, для регіонального мовника, наприклад, дитячі чи юнацькі передачі, адже, на думку І. Пенчук, «...країни, які прагнуть виховати нове покоління громадян із демократичною системою мислення, надають великого значення телебаченню для дітей усіх вікових категорій» [9, с. 16]. Варто викладачам у процесі планування НМК звертати увагу на те, що телебачення не лише стає вузько направленим за тематикою каналами, але і останнім часом переходить у сферу розваг та видовищ.

IV. Висновки

Говорячи про покращення професійної компетенції викладача, необхідно наголосити на тому, що варто залучати методи, що актуальні для викладання інших дисциплін та проводити адаптацію та наступний аналіз вдалих та не зовсім моментів впровадження. Доречним було використовувати іноземний досвід, але об'єктивно оцінювати реалії його впровадження.

Поступово комунікативна прірва та «вертикалізація влади» між викладачем та студентам має зникнути, а роль першого має наближуватися до тренера, наставника. Цьому мають посприяти не лише кількісний ріст пакету інноваційних технологій та зміна його якісних характеристик, але і вирішення університетами господарчо-організаційних завдань, а саме:

- створення більшої кількості спеціалізованих аудиторії (прототип ньюзруму та телевізійної редакції);
- розширення технічного, комп'ютерного та програмного фонду;
- зменшення кількості студентів у групах до 6–8 осіб.

Тема інноваційних технологій викладання у вищій школі постійно порушуються, адже і до вкладача висувуються нові вимоги, що підпорядковані часовим та технічним змінам, а також формуються нові компетенції, якими має володіти студент у підсумку свого навчання. Зауважимо, що соціальні комунікації знаходяться у тісній взаємодії з іншими науками та трансзалежні від технічного розвитку. Відтак варто говорити про те, що пакет інноваційних технологій, у тому числі, для майбутніх телевізійників, поступово буде розширюватися, а якісь моменти ставатимуть недоречними. У перспективі може постати наукова дискусія – чи можна підготувати професіонала в цій царині, використовуючи виключно дистанційне навчання та яким чином має бути перевірена індивідуально-психологічна готовність студента до самостійного навчання у ВНЗ після школи, зокрема на факультетах журналістики та споріднених.

Згідно зі змінами у системі вищої освіти, через рік планується ввести ЗНО із фаху для вступу в магістратуру. Зауважимо, що, як правило, така форма складання іспитів має тестовий – закритий та напіввідкритий характер, проте не дозволяє продемонструвати практичні навички та зосереджена на дисциплінах основного курсу. Оцінюючи реальні перспективи, можна провести кількісний аналіз якісних показників – скільки майбутніх студентів магістратури набрали вищі, середні та низькі бали з числа тих, у кого велося викладання телевізійної журналістики за допомогою інноваційних методів та без них. Для отримання валідних результатів у перспективі можна порівняти роботу декілька факультетів (відділень) журналістики серед регіональних ВНЗ аналогічним методом.

Окрім того, варто зважати і на те, що активно розвивається медіа-освіта зі своїми вимогами та способами поширення. На сьогодні досі немає чіткої позиції наукової думки з приводу першого авторства понятійного апарату. «Вважається, що вперше термін «медіа-освіта» вжито 1973 р. на спільному засіданні сектора інформації ЮНЕСКО та Міжнародної ради з кіно, телебачення та аудіовізуальної комунікації. Утім деякі науковці вказують, що першу навчальну програму з медіа-освіти розробив канадець М. Маклюен 1959 р., а її активне застосування в навчально-виховному процесі розпочалося в 60-х рр. XX ст. у Великій Британії, Канаді, Німеччині, США, Франції» [8]. Зауважимо, що така навчальна програма є стратегічною, адже відкриває поле для освіти не лише студентам, але і школярам, а також усім тим, хто не хоче потонути в «інформаційній трясовині».

Список використаної літератури

1. Бездудний Ф., Смирнова Г., Нечаєва О. Сущность понятии инновация и его классификация. *Инновации*. 1998. № 2–3. С. 3–13.
2. Бистрова Ю. В. Інноваційні методи навчання у вищій школі України. *Право та інноваційне суспільство*. 2015. № 1 (4). С. 27–33.
3. Голік О. В. Взаємкореляція та взаємозбагачення жанрів: новітні тенденції розвитку журналістської творчості : автореф. дис. ... канд. соц. ком. : 27.00.04. Київ, 2009. 20 с.
4. Гоян В. В. Журналістська творчість на телебаченні : монографія. Київ, 2011. 320 с.
5. Журналістика 2017 року – що чекає читачів та медійників . *Blog.Imena.Ua*. URL: <https://www.imena.ua/blog/journalism-2017>.
6. Заблоцька О. С. Компетентнісний підхід як освітня інновація: порівняльний аналіз. *Вісник Житомирського державного університету*. 2008. Вип. 40. Сер.: Педагогічні науки. С. 63–68.
7. Корнєв В. М. Дослідження комунікаційного простору в науці про соціальні комунікації. *Наукові записки Інституту журналістики*. 2015. Т. 59. 2015. С. 45–50.
8. Медіа-освіта і медіа грамотність : підручник / ред.-упоряд.: В. Ф. Іванов, О. В. Волошенко ; за наук. ред. В. В. Різуна. Київ, 2012. 352 с.
9. Пенчук І. Л. Телебачення для дітей в Україні : монографія. Запоріжжя, 2011. 384 с.
10. Сащук Г. М. Вступ до спеціальності: телевізійна журналістика : навч. посіб. Київ, 2010. 184 с.

Стаття надійшла до редакції 17.08.2017.

Рогова Т. А. Инновационные технологии в преподавании курсов по телевизионной журналистике: реалии внедрения

В статье предпринята попытка проанализировать пакет инновационных технологий, описать основные причины пассивного внедрения, а также предложить дополнительные формы преподавания курсов, связанных с телевизионной деятельностью.

Ключевые слова: *инновации, обучение, социальные коммуникации, телевидение, технология.*

Rogova T. Innovative Technologies During Teaching of Courses from Televisual Journalism: Realities of Introduction

An attempt to analyse the package of innovative technologies, analyse them, describe principal reasons of passive introduction, and also offer the additional forms of teaching of courses that is related to televisual activity is carried out in the article.

Research actuality refreshes oneself that in the system of higher education can be made alteration, in particular introduction of external final test for entering into a city council from a profile object, and also passing to the 12-years-old studies that will include previous preparation of future journalists in recent year at school.

An author uses different scientific methods among that descriptive, monitoring of scientific sources, analysis of filling of training and methodical complexes, visual watching realization of open practical or laboratory employments, synthesis and generalization. Deserves attention circumstance that disciplines of author are plugged in the object of analysis.

The article consists of the semantic modules, such as actuality, object and object, research methods, basic exposition of material, conclusions and suggestions, research prospects. It is specified, that social communications are in the close co-operating with other sciences and trans- dependent from technical development. Consequently it costs to talk that package of innovative technologies, including, for future workers of TV-studio, will broaden gradually, and some moments will become inappropriate.

A scientific discussion can appear in a prospect – or it is possible to prepare a professional in this area, using exceptionally the controlled from distance studies and how individually-psychological readiness of student must be tested to the independent studies in universities of higher learning after school.

Basic moments, that block introduction of innovative technologies in the specialized courses that is sanctified to television, are described in the article; offer historical review of innovations in studies, including in the segment of mediaeducation; certain threats of absence of motivation of students are during a capture a profession.

In conclusions an author marks a fundamental change at the rational selection of innovative technologies – gradually communicative abyss and « vertical line of power» between a teacher and students, and the role of the first must approach a trainer, tutor.

Key words: *innovations, studies, socialcommunications, technology, television.*